

גליון תתיב + ערש"ק פרשת בשלח

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

כיצד ניצלים מ"פרעה וחילו"?

איסור תחומין בעבודת האדם

בגדרי חיוב לחם משנה בשבת וביו"ט

"הו-הא" המשחית

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

המדר מודפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן יעקב ע"ה
יאנג
נלב"ע כ"ז תשרי ה'תשפ"א
תנצב"ה

החלפת שעות הלימוד ב"דחיפת מים"

הנאה יהודית אמיתית מחייכם

כאשר בנך שי' הי' אצלי, אמרתי לו שעליו לקבוע זמן ללימוד כמה פעמים בשבוע, וכן כתבתי אודות זה לכם ובקשתי מכם שגם אתם בעצמכם תקבעו זמן ללמוד כמה פעמים בשבוע, ולא קבלתי ממכם כל מענה.

שמע נא ר'... הנכם נעשים מבוגרים יותר, ייתכן שמתעשרים יותר כספית אולם נעשים עניים בתורה ויראת שמים. החלפה זו שאתם גוזלים את נשמתכם ו"שודדים" ממנה את השעות הספורות בשבוע ללימוד תורה ומחליפים זאת ב"הו-הָא" של משא ומתן זוהי רחמנות ושטות.

כל יהודי המאמין בה' יודע טוב מאוד שמזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, וכמה שהאדם יעשה את כל התחבולות שבעולם הוא לא ירוויח פרוטה אחת יותר ממה שנכתב עבורו בראש השנה, במילא הרי זו פשוט שטות וכלימה שיהודי המאמין בה' ובתורתו מחליף את שעות הלימוד ב"דחיפת מים".

בכך שאינכם לומדים ברבים שיעור קבוע אתם מאבדים יותר מהרווח שיש לכם במסירותכם "ראש ורובו" למשא ומתן. תפסו את עצמכם בידיים והתבוננו במצב הרוחני שלכם, ובודאי תבואו להחלטה הנכונה שעליכם לקבוע זמן ללימוד שיעור קבוע בכל יום, השי"ת ייתן לכם דיעה ישרה לעשות טובה לעצמכם, וייתן לכם אריכות ימים ושתהי' לכם הנאה יהודית אמיתית מחייכם.

(תרגום מאגרות קודש ח"ח עמ' קו-ז)

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בשלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתיב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר על המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקרא אני דודש.....ב

למי נאמר "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק"?

מלחמה לה' בעמלק - רמז לשאול או מלחמה עולמית? / מה אמר משה ליהושע שחדר בעומק נפשו? / ביאור מחלוקת רש"י והרמב"ן בפי' הכתוב בקשר למלחמת עמלק

(ע"פ לקוטי שיחת חז" עמ' 95 ואילך)

פנינים... עיונים וביאורים קצרים.....ה.

הטעם שהוצרך משה להסיע את בני"י

בין סמיכת פרשיות לסמיכת מקראות (ע"פ לקוטי שיחת חב"א עמ' 77 ואילך)
ח"ב עמ' 456 ואילך)

יינה של תורה.....ו.

כיצד ניצלים מ"פרעה וחילו"?

מה הי' עומק כוונתן של ארבע הכיתות על שפת ים סוף? / כיצד ינהג יהודי כאשר "פרעה וחילו" רודפים אחריו? / האם נכון להילחם בהעלם והסתר העולם על אור הקדושה? / ומדוע שלל משה את טענת הכת הרביעית שחפצו לצעוק אל ה'?

(ע"פ לקוטי שיחת חז" עמ' 876 ואילך)

פנינים... דרוש ואגדה.....יא.

איסור תחומין בעבודת האדם

מלחמת עמלק - עבור אלו ש"הענן פולטן" (ע"פ לקוטי שיחת חב"ו עמ' 87 ואילך)

חידושי סוגיות.....יב.

בגדרי חייב להם משנה בשבת וביו"ט

יחקור אי הוי חייב מדיני בציעה על פת שלימה שהוסיפו בו בשבת או מדיני סעודה בשבת שצריכה להיות חשובה, וכמה נפק"מ לדינא / יסיק דלהרמב"ם תרומתהו איתנהו בשבת, ועפ"ז יחקור גבי חיובו ביו"ט

(ע"פ לקוטי שיחת חל"ו עמ' 77 ואילך)

תורת חיים.....טו.

אתמול, היום ומחר - שינוי ופעולה יומיומית

דרכי החסידות.....טז.

החלפת שעות הלימוד ב"דחיפת מים"

העזרת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת הש"ת בחיי היום יום

אתמול, היום ומחר – שינוי ופעולה יומיומית

הבריא.

וכמה מאירים דברי רבנו הזקן בספר התניא שלו, שבלשון המשנה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, הוסיף רבנו הזקן את המלים "ובכל יום ויום".

(אנרות קודש ח"כ עמי קר-ו)

להתאמץ כל יום להוסיף על היום הקודם

..אחד ההבדלים בין נרות חנוכה לבין נרות בית המקדש, שבבית המקדש מספר הנרות תמיד בשוה, ובנרות חנוכה - מוסיף והולך, שאפשר לבאר זאת בכך שאת נרות חנוכה מדליקים משתקע החמה, לאחר השקיעה, ואת נרות בית המקדש הדליקו זמן רב לפני שקיעת החמה.

וזהו עבורנו מוסר השכל, שכאשר הסביבה אינה מוארת, אי אפשר להסתפק באותה מידה של פעולות טובות היום - כאתמול, ומחר כמו היום, אלא חייבים להתאמץ כל יום להוסיף על היום הקודם ומעלין בקדש, ובמרץ ובמאמץ המתאים מבצעים זאת, וזה הולך בהצלחה.

(תרנ"ט מאנרות קודש ח"י עמי צ-ד)

"מי שיש לו מנה רוצה מאתים"

...ת"ח על הבשורות טובות מפעולותיו הטובות להפצת היהדות, ובפרט על ידי המבצעים ובמיוחד מבצע נש"ק - נרות שבת קודש. וטוב שימשיך לדור בעירו עתה.

ויהי רצון שיקויים בו על דרך מאמר חכמינו ז"ל: "מי שיש לו מנה רוצה מאתים, מאתים רוצה ד' מאות", כלומר שההישג מעורר התאבון להישגים יותר גדולים. ואם בעניינים גשמיים כך, על אחת כמה וכמה בעניינים רוחניים, ובפרט כשנוגע לרבים וזכות הרבים מסייעת.

(אנרות קודש ח"ל עמי ר"ט)

כל יומא ויומא עבד עבדתי

מאשר הנני קבלת מכתבו מ... בו כותב אשר השיעורים מסודרים ונמשכים,

ובודאי לדכותי למותר להדגיש שהאדם נקרא מהלך כיון שנצטוו מעלין בקדש ולא להסתפק בהמצב דשלשום ואפילו לא דאתמול והיום בקר,

והרי כל יומא ויומא צ"ל עבד עבדתי, ויעיין ג"כ בזה הביאור ע"פ חסידות דברים נפלאים באגה"ק לרבנו הזקן סי' י"ד, ובפרטי פרטיות כן הוא בכל יום ויום, עיי"ש היטב, וכיון שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן, בודאי שניתנו הכחות למלאות ציווי נעים זה,

ובהנ"ל תשובה גם לסיום מכתבו, מה יהי' הסוף והתכלית ממנו וכו' - כי אין לך תכלית טוב יותר מקירוב לבן של בני ישראל לאבינו שבשמים ע"י הפצת המעינות חוצה פנימיות התורה סתים דאורייתא שהיא המקשרת אפילו הסתים דנשמה עם הסתים דקוב"ה, וק"ל.

(אנרות קודש ח"י עמי ט"ז)

אתמול, היום ומחר – שינוי והתקדמות

...ומזכירני זה פתגם כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר - שסיפר שבעת התחילו בענייני מסחר, ביקש - בתור 'פדיון נפש' - מכ"ק אביו אדמו"ר "שלא תהיינה לו הנחות של 'בעלי בתים'", והוסיף בסיפורו לי, 'הנחות של בעלי בתים' מזהמות הן, כמוכן [הכוונה שהן מזהמות לא כפשוטה, אלא יחסית] בדקות, שהרי הדברים אמורים בבעלי-בתים שומרי תורה ומצוה במילואם,

אלא שכביאור החסידות - [הם מוגבלים בכך ש]נמצאים ב'מצרים', מצרים וגבולים, כל משך חייהם,

שכל משך חייהם היום הוא כהאתמול, והמחר - כהיום, ואפילו ה'מחר' שלאחר זמן,

ולא עוד אלא ששאיפה לשינוי - הרי זה עניינו של משוגע בעיניהם, זאת אומרת חוץ למסגרת שכל

המור מרפס
לעלוי נשמה
האשה החשובה מרת
רוחמה ח' פומא ע"ה
בת יכלה"א ר' חוב
ביסטריצק
ליבות משפחה שדח
מלכות ישראל

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

למי נאמר "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק"?

מלחמה לה' בעמלק - רמז לשאול או מלחמה עולמית? / מה אמר משה ליהושע שחרר בעומק נפשו? / ביאור מחלוקת רש"י והרמב"ן בפי' הכתוב בקשר למלחמת עמלק

בסוף פרשתנו: "ויבן משה מזבח, ויקרא שמו ה' ניסי. ויאמר, כי יד על כס י-ה, מלחמה לה' בעמלק מדר דר".

ומפרש רש"י את הפסוק האחרון:

"ויאמר - משה; כי יד על כס י-ה - ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו, להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית. ומהו 'כס' ולא נאמר 'כסא', ואף השם נחלק לחציו? נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם".

[וממשיך להביא ראיה: "שנאמר 'האויב תמו חרבות לנצח', זהו עמלק שכתוב בו 'ועברתו שמרה נצח'; 'וערים נתשת אבד זכרם המה', מהו אומר אחריו - 'וה' לעולם ישב', הרי השם שלם. 'כונן למשפט כסאו', הרי כסאו שלם".]

ויש לדקדק בדברי רש"י - בכתוב נאמר "מלחמה לה' בעמלק", אך רש"י כותב שהקב"ה נשבע "להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק"; למה הוסיף רש"י את תיבת "איבה" (ולא הסתפק ב"מלחמה")?

ב. ויש לומר בזה, ובהקדים:

הנה בפירוש הרמב"ן הביא את פירוש רש"י על התיבות "כי יד על כס י-ה", וכותב עליו "ומדרש חכמים הוא";

וממשיך הרמב"ן ומביא פירוש נוסף (וראה גם ברשב"ם, אכן עזרא ועוד מפרשים):

ובביאור הטעם דביו"ט הוא מצד בציעה דוקא י"ל כי דוקא בבציעה אכן ליכא שום חילוק בין שבת ויו"ט (עיי' ברכות מט: שו"ת הרשב"א ח"א סתרי"ד. שו"ת צ"צ אור"ח סל"ו ד"ה והנה), ולהכי מסתברא דשום הם לענין לח"מ שמדין בציעה; משא"כ בדין סעודה אשכחן כמה חילוקים בינייהו, דכיון שבשבת אסורה מלאכת אוכל נפש ובעינן הכנה רבתי להסעודה מערב שבת, נמצא שיש לסעודת שבת יותר חשיבות וקביעות מסעודת יו"ט שאפשר להכינה בו ביום (עיי' נחלת יעקב בראשית ב, ג. ועיי"ע שער המלך על הרמב"ם הל' מעשר פ"ה הכ"ב. צל"ח ביצה לה, א. פנ"י שם מ, א), וא"כ י"ל דבסעודת יו"ט ליתא החשיבות המחייבת לקבעה על ב' ככרות.

ומעתה י"ל דשורש הדברים הוא בגירסאות דרשת חז"ל בפרשתנו, ויתבאר כמין חומר. דעה"פ "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו" פרש"י "וביום השביעי שבת – שבת הוא, המן לא יהיה בו, ולא בא הכתוב אלא לרבות יום הכפורים וימים טובים". ומקורו בדרשת ר' אלעזר המודעי במכילתא כאן: "ששת ימים תלקטוהו כו' למדנו שאינו יורד בשבת, ביום טוב מגין תלמוד לומר לא יהיה בו, ביוה"כ מגין ת"ל שבת לא יהיה בו", ושינה כאן רש"י, דבמכילתא יש לימוד בפ"ע ליו"ט וליוה"כ"פ, ואף בינייהו גופא נתחלקו לב' לימודים; ורש"י כללן יחד עם השבת, ושניהם בלימוד אחד. וי"ל דלגירסת המכילתא לא הרי שביתת המן ביו"ט ויוה"כ"פ כגדר שביתתו בשבת (וכן שאני בין יו"ט ליוה"כ"פ גופא), ולגירסת רש"י כולהו בסוג וגדר אחד, והכל בא ביחד עם ראש הכתוב "וביום השביעי שבת" (ולא לחינם נקט ראש הכתוב דוקא בהד"ה).

והענין בזה, דלהמכילתא הא דלא ירד מן בהנך הוא מצד קדושתם והבדלתם מימי החול, ולא הרי קדושת שבת כקדושת אלו, וכן לא הרי קדושת יו"ט כיוה"כ, ולכן בעי לימוד מיוחד לכל אחד וק"ל, אבל לרש"י אי ירידת המן בהם אינו מצד קדושת היום המיוחד שבכל אחד מהם אלא מצד גדר "שבת" הכללי שבהם גופא, שגם הם בכלל שבתות ה', ובגדר זה שוים כולם.

[ועפ"ז יש לישב עוד דבר, דהנה התוס' כתבו בעירובין לח: וביצה ב: דמכילתא הנ"ל חלוקה עם מדרש רבה עה"פ "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש", דשבת דוקא נתברכה במן שירד לפניה ונתקדשה במן שלא ירד בה כו', משא"כ להמכילתא אף ביו"ט ויו"כ לא ירד. ומעתה יפלא דרש"י בפירושו עה"ת הביא בפ' בראשית גם הדרשה דב"ר עה"פ ויברך גו', ובפרשתנו הביא המכילתא כנ"ל. וע"פ הנ"ל י"ל דשי' רש"י מחוורת כי לדידיה הא דלא ירד ביו"כ ויו"ט אינו מצד קדושת היום שבהם מצ"ע (שמובדלים ומקודשים מימות החול שלפניהם ולאחריהם) אלא רק מצד גדר "שבת" שבהם גופא, דשבת שנתקדשה ונתברכה במן איתא אף בהו, ודו"ק].

ומעתה י"ל דבזה תלוי אי שאני גדר לח"מ ביו"ט מבשבת, דלרש"י שלא ירד מן ביו"ט מצד גדר שבת שבו, צ"ל נמי לענין לח"מ (שלמדנוהו מאי ירידת המן), דשוה יו"ט לשבת (וכסתימת לשון הרמב"ם כנ"ל), הן מצד הלכות בציעת הפת והן מצד חיוב הסעודה, משא"כ להמכילתא שיש לימוד בפ"ע שלא ירד ביו"ט, י"ל דגם חיוב לח"מ דיו"ט המסתעף מזה אינו שווה לחיוב לח"מ דשבת בכל, כצד השני דלעיל.

"ויש מפרשים, כי כאשר תהיה יד על כסא ה', תהיה מלחמה לה' בעמלק, וכן תהיה מדור לדור. והענין, כי כאשר יהיה מלך בישראל יושב על כסא ה', ילחם בעמלק, והוא רמז לשאול המלך הראשון. וכן 'מדר דר', לאמר כי כל מלך בישראל חייב להלחם בהם עד שימחו – ועל דרך הפשט נכון הוא".

והיינו, שאת הפירוש המובא ברש"י מגדיר הרמב"ן כ"מדרש" בלבד, מה שאין כן את הפירוש ש"ד על כס י-ה" קאי על "מלך בישראל יושב על כסא ה'" מחשיב הרמב"ן כ"פשט".

ומעתה יש לשאול על רש"י, למה באמת העדיף לפרש (ב"פשוטו של מקרא") כפי ה"מדרש חכמים" – ולא כה"פשט" שיש כאן ייעוד על מלחמת עמלק שתהיה בזמן שאול המלך?

ג. אלא יש לבאר:

לפני כן נאמר (פרשתנו יז, יד) "ויאמר ה' אל משה, כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע, כי מחה אמצה את זכר עמלק מתחת השמים".

ומפרש שם רש"י: "כתב זאת זכרון – שבא עמלק להזדווג לישראל קודם לכל האומות; ושים באזני יהושע – המכניס את ישראל לארץ, שיצוה את ישראל לשלם לו את גמולו".

ובכן, לדעת רש"י, זה שבא משה ואמר את פסוק דידן – "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר" – הוא כדי לקיים את ציווי הקב"ה "ושים באזני יהושע":

כאשר יהושע שומע שהקב"ה נשבע בכסאו שתהיה לו מלחמה ואיבה נצחית כנגד עמלק, וכל זמן שלא נמחה שם עמלק כולו הרי "אין שמו (של הקב"ה) שלם ואין כסאו שלם" – מובן שהדבר חודר בעומק נפשו ש' יהושע ומעורר אותו "שיצוה את ישראל לשלם לו (לעמלק) את גמולו".

[וכעין זה פירש הספורנו, וז"ל: "ושים באזני יהושע – ושים איזה זכרון באזני יהושע, וזה עשה משה בבנין המזבח ובתפלתו אז, ובמה שאמר 'כי יד על כס י-ה'"].

ומעתה מובן בפשטות למה אין רש"י יכול לפרש את "כי יד על כס י-ה" כפירוש המפרשים: "כשתהיה יד וחזק על כסא י-ה שזהו כסא מלכי ישראל" –

שהרי לפירוש זה אין כאן דבר מיוחד החודר "באזני יהושע", אלא רק סיפור דברים; ואדרבה, סיפור זה הרי מדגיש שאין יהושע עצמו שייך לענין זה, אלא הדבר שייך רק לזמן מאוחר יותר, לזמנו של שאול המלך (והמלכים שלאחריו) שהיה מאות שנים לאחר יהושע.

ד. ומעתה יש לבאר גם הטעם שלא הסתפק רש"י בתיבת "מלחמה (בעמלק)", אלא הוסיף "ואיבה":

מובן בפשטות, שהטעם לאמירת הקב"ה למשה "שים באזני יהושע" (ולא רק "אמור ליהושע") – היא כדי שיהושע לא יעסוק בענין זה רק בהכרח (וכמצווה ועומד) בלבד, אלא מתוך חיות והתעוררות פנימית.

[וע"ד דברי רש"י בר"פ משפטים – בפירוש הלשון "תשים לפניכם": "לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו; לכך נאמר 'אשר תשים לפניכם', כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"].

ומעתה יש לשאול – כיון שהמלחמה בעמלק עתידה להיות רק זמן רב לאחר מכן, בימי שאול, איך יתכן שליהושע יהיה חיות והתעוררות בדבר שאינו שייך אלא לאחר זמן רב? וליישב זה מוסיף רש"י "ואיבה":

"איבה" מורה על רגש תמידי של שנאה, וע"ד מ"ש בענין הנחש (בראשית ג, טו) "ואיבה אשית בינך ובין האשה, ובין זרעך ובין זרעה" – ורגש זה של "איבה" קיים במלוא התוקף גם בימי יהושע (אף שה"מלחמה" בפועל תהיה רק מאוחר יותר).

הנה מקור חיוב לח"מ הוא בשבת קיז: "א"ר אבא בשבת חייב אדם לבצוע על ב' ככרות דכתיב לחם משנה, א"ר אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי ובצוע חדא אמר לקטו כתיב, רבי זירא הוה בצע אכולה שירותיה". ובברכות לט: גרסינן לה נמי בהמשך לדיני **בציעת הפת** אם היא על הפתיתין או על השלימות, וקאמר "וירא שמים יוצא ידי שניהן . . . מניח פרוסה בתוך השלימה ובצוע . . . א"ר פפא הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובצוע מאי טעמא לחם עוני כתיב", והמשך הסוגיא כפי שהוא בשבת שם אר"א בשבת חייב כו'. ומעתה י"ל בפשטות דמכאן היה מקור הרמב"ם דאיתנהו ב' הגדרים הנ"ל, דבברכות שם קאי בדיני בציעת הפת כנ"ל, ומזה חזינן שהוא חיוב מדיני בציעה; והסוגיא דשבת שם היא (בעיקר) בדיני סעודות שבת, וחזינן דחיוב לחם משנה הוא גדר בסעודת שבת.

והנה ז"ל התוס' בפסחים שם "עיקר מילתיה דר' חייא בר אבא [ולפנינו הגירסא ר' אבא, כנ"ל] בפרק כל כתיבי [דשבת] אלא להכי מייתי התם [בברכות] אחר פסח לומר שצריך שם מצה שלישית משום לחם משנה וחייב לבצוע על שתי ככרות בין בשבת בין ביו"ט, דאי לאו הכי למה הביא שם מילתיה דר' חייא, וכן פסק רב אלפס דצריך לבצוע על שתי ככרות ביום טוב והטעם לפי שהיה לחם משנה יורד בערבי ימים טובים". ומדבריהם נמצא דהא דחיוב לחם משנה הוא גם ביו"ט נתחדש דוקא בסוגיא דברכות. וא"כ י"ל דילפינן משבת ליו"ט רק לענין הגדר שמצד בציעה, דביה עסקינן בברכות.

הברכה כי שמא כו' ובשבת צ"ל לחם משנה שלם", ועיי"ע חילוקי דינים בין חול לשבת בשיעור שלימות פת בשו"ע אדה"ז סי' קסח ס"ג, וראה גם שם סקס"ח ס"ג החילוק בין ימות החול ושבת לענין לחם משנה שיהיה לחם שלם). ונפק"מ לדינא אם נוגע רק בעת הברכה ובציעת הפת או בכל הסעודה, דניבעי שיהיו ב' הלחמים על השולחן במשך הסעודה (ועיי' שטמ"ק ברכות לט: וב"ח לאו"ח סי' רע, דמצוה (מן המובחר) לאכול משניהם, ודו"ק לענינו). וא"כ י"ל דלהרמב"ם תרוייהו איתנהו ביה, דבהל' ברכות הביא החיוב גבי דיני **בציעת הפת** על כיכר שלימה, עיי"ש; ובהל' שבת קאי בדין שמצד חשיבות הסעודה, כדיוק לשונו שם "**חייב אדם לאכול שש סעודות בשבת** כו' וצריך כו' ולבצוע על שתי ככרות", והיינו כחלק מהלכות חובת הסעודות בשבת, וזהו שקיצר ולא הוסיף כאן הא דבצוע רק ככר אחת, דשייכא רק לדיני בציעה שבהל' ברכות, וק"ל.

ומעתה י"ל עוד נפק"מ, דז"ל מגיד משנה הל' שבת שם "וכתב גאון כל זמן שהוא סועד", דהיינו שחיוב זה הוא בכל סעודה שסועד בשבת ולא רק בג' סעודות של חיוב, וזה שייך לכאן רק מצד דין בציעת הפת (עיי' היטב ביאור הגר"א או"ח סי' רצא סק"ב) השייך לחשיבות היום בכללו, דאילו מה שמצד דין **סעודת שבת** י"ל שהוא רק בסעודות שש חיוב.

ומעתה יש להסתפק בחיוב לחם משנה **דיום-טוב**, אי נימא דאף בו איתנהו ב' הגדרים, וכ"מ מהרמב"ם שהזכיר בב' המקומות י"ט בשוה לשבת; אמנם יש לחלק בין יו"ט לשבת, וכדלהלן.

יהודי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בגדרי חיוב לחם משנה בשבת וביו"ט

יחקור אי הוי חיוב מדיני בציעה על פת שלימה שהוסיפו בו בשבת או מדיני סעודה בשבת שצריכה להיות חשובה, וכמה נפק"מ לדינא / יסיק דלהרמב"ם תרומתו איתנהו בשבת, ועפ"י יחקור גבי חיובו ביו"ט

בחיוב לחם משנה כתב הרי"ף לפסחים קטז ע"א (הובא בתוס' כדלהלן) דחיובו ביו"ט כמו בשבת "עיקר חיובא בשבת משום דלא הוה המן נחית בשבת אלא הוה נחית בערב שבת זוגי זוגי (כמבואר בפרשתנו), ובימים טובים נמי לא הוה נחית אלא הוה נחית בערב יום [בערבי י"ט] זוגי זוגי כמו דהוה נחית בערבי שבתות הלכך בעינן למבצע ביום טוב על תרתין ריפאתא שלמאתא כדמחייבין בשבת".

והנה הרמב"ם הביא חיוב לחם משנה בשבת ויו"ט ב' פעמים, בהל' ברכות פ"ז ה"ד "בשבתות ובימים טובים חייב לבצוע על שתי ככרות נוטל שתייהן בידו ובוצע אחת מהן", ובהל' שבת פ"ל ה"ט כתב בקיצור "וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות וכן בימים טובים". ולפום ריהטא נראה דדין אחד נשנה בב' המקומות, ורק שקיצר בלשונו בהל' שבת כי סמך על מ"ש לפני זה בהל'

ברכות. מיהו נראה לחדש דבאמת ב' דינים נאמרו כאן בהך חיובא, ובהקדם חקירה בגדרו, דאפ"ל שהוא דין ופרט בחיוב סעודת שבת, דגדר סעודה בכלל הוא ע"י קביעתה על פת, וסעודת שבת להיותה סעודה חשובה צריכה להקבע על לחם משנה, אבל אפ"ל נמי שהוא דין בבציעת הפת, דמהלכות בציעת הפת שצריך לברך ולבצוע אשלימה, ובשבת נתוסף בגדר "שלימה" (מלבד השינוי בכך שבציעת שלימה בשבת הוא חיוב ולא רק "מצוה מן המובחר" כלשון הרמב"ם בהל' ברכות שם גבי חול), דלהיותו יום חשוב הרי "שלימה" בו היא לחם משנה, ולכן צ"ל הבציעה על לחם משנה (עיי' שו"ע אדה"ז או"ח סקס"ז ס"ג ע"פ הפוסקים, דשאני דין שלימה דבציעת פת בשבת מבחול דבימות החול "טוב לחתוך מעט בסכין פרוסת הבציעה מן הלחם קודם שיתחיל לברך כו' בשבת ויו"ט אין לחתוך כלל בלחם עד לאחר

פנינים

עיונים וביאורים

בין סמיכת פרשיות לסמיכת מקראות

ויקרא שם המקום ג' ועל נסותם את ה' לאמר, היש ה' בקרבנו אם אין. ויבא עמלק ויילחם עם ישראל ויבא עמלק – סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני בעיניכם ומזמין לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכל בא וגושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעו היכן אני (יו, ז-ח. רש"י)

הקשו המפרשים (שפ"ח ועוד): הרי רש"י אינו מביא בפירושו מדרש הסמיכות אלא במקום שהפרשיות נכתבים שלא על הסדר, אבל הכא הוא בהכרח שתסמך זו לזו, להיותם שניהם במקום אחד. ותיצאו באופנים שונים. ויש לבאר, שמה שהוקשה לרש"י כאן אינו סמיכות הפרשיות (שהרי "בהכרח שתסמך זו לזו", אלא הסמיכות של פרשה זו ("ויבא עמלק") ל"מקרא זה", היינו לפסוק "היש ה' בקרבנו אם אין".

ביאור הדברים:

ספקם של ישראל "היש ה' בקרבנו" ה' לפני נס ההכאה בצור, שהרי כשאירע הנס ראו כבר ש"ה' בקרבנו", וא"כ הוקשה לרש"י - מדוע כתוב "מקרא זה" כאן, אחרי הנס, בסמיכות לפרשת "ויבא עמלק", ולא במקומו - לפני הנס?

ועל זה מתרץ רש"י, שסמיכות זו באה ללמדנו שכל עיקר "ויבא עמלק" ה' עונש על ספקם של ישראל "היש ה' בקרבנו", ולכן נכתב מקרא זה כאן. וק"ל.

הטעם שהוצרך משה להסיע את בני

ויסע משה את ישראל מים סוף ויסע משה – הסיען בעל כרחם, שעטרו מצרים את סיסיהם בחכשיטו וחב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותן בים וכו'. לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם (פס. כב. רש"י)

צריך ביאור: איך יתכן שהיו בני טרודים כל כך בביות הים, עד שהוצרך משה להסיען בעל כרחם - והרי ידעו שמטרת הנסיעה היא קבלת התורה (כמ"ש (שמות יג, ב) "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"), דבר שהשתוקקו לו ביותר, עד שמרוב תשוקתם ספרו את הימים שעד מ"ת (אגדה, הובאה בר"ן סוף פסחים), ואיך יכול להיות שביות הים תפסה מקום אצלם יותר מהמסע למ"ת?

ויש לבאר:

בביות הים קיימו בני ישראל את הציווי "ונצלתם את מצרים" (שמות ג, כב), לרוקן את מצרים מכספם וזהבם. וכל עוד נשארו בים תכשיטי כסף וזהב, היינו שלא נתרוקנה מצרים עדיין, סברו בני"י שהם מחוייבים להמשיך להתעסק בביות הים כדי לקיים את הציווי במלואו.

ואע"פ שגם "בהוציאך את העם ג' תעבדון את האלקים על ההר הזה" הוא ציווי ה', חשבו בני"י שמצות "ונצלתם" קודמת, מאחר שהיא מצוה עוברת, שמצות תלמוד תורה (וממילא גם מ"ת) נדחית מפני' (ראה מוק"ט, רע"ב. טוש"ע יו"ד סרמ"ו סי"ח).

ואף שנצטוו ע"י משה להפסיק מביות הים, וא"כ ידעו שזהו רצון ה' - מ"מ חשיב "בעל כרחם", כי לפי הבנתם ה' זה נגד הדין, וכנ"ל.

ינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

המדרש מדרש
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' יהודה לייב ב"ר
מרדכי אברהם ישעי
ע"ה נפטר
מזכור ב"ק אדמו"ר א"ע
נלב"ע י"ד ניסן ה'תשס"ג
הנעברה

כיצד ניצלים מ"פרעה וחילו"?

מה חי עומק כוונתן של ארבעת הכיתות על שפת ים סוף? / כיצד ינחג יהודי כאשר "פרעה וחילו" רודפים אחריו? / האם נכון להילחם בהעלם והסתר העולם על אור הקדושה? / ומדוע שלל משה את טענת הכת הרביעית שחפצו לצעוק אל ה'?

ארבע הכיתות שעל שפת ים סוף – בימים ההם ובזמן הזה

בעת שעמדו בני ישראל על שפת הים, כאשר המצרים רודפים אחריהם (פרשתנו יד, י ואילך), נתחלקו בני ישראל לארבע כיתות (מכילתא עה"פ שם, יג), שכל אחת סברה שיש לנהוג באופן אחר: "אחת אומרת ליפול אל הים, ואחת אומרת לשוב למצרים, ואחת אומרת לעשות מלחמה כנגדן, ואחת אומרת נצווה כנגדן".

ואת כל ארבע הדעות הללו שלל משה רבנו:

לאותה כת שרצו ליפול אל הים, אמר משה "התיצבו וראו את ישועת ה'", היינו שיתחזקו ויעמדו לראות את ישועת השי"ת, ולא ייפלו אל הים.

לכת שרצו לשוב למצרים, השיב משה "כי כאשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם".

את הכת שחפצו להילחם בפרעה וחילו הזהיר משה "ה' ילחם לכם", ואתם אינכם עושים מלחמה.

ועל טענת הכת הרביעית שצריכים להתפלל להשי"ת שיושיעם, השיב משה: "ואתם תחרישון", לא עת תפילה עתה.

והנהגה הרצויה היא: "דבר אל בני ישראל ויסעו", להמשיך ולהתקדם לקבלת התורה למרות הים והמצריים הרודפים.

ויש לבאר פרטי העניינים במדרש זה, את עומק ארבע סברות אלו, ומדוע פסל השי"ת את כל ארבע הדעות, לרבות את הסוברים שיש לעשות מלחמה או לצעוק אל ה' שלכאורה יש

פנינים

דרוש ואגדה

מלחמת עמלק – עבור אלו ש"הענן פולטן"

ויבוא עמלק נ' ויאמר משה אל יהושע בחר לנו

אנשים

למה אמר ליהושע, מפני שבא משבטו של יוסף

(יז, ח-ט. פסיקתא דר"ב פ"ג)

יש לבאר הטעם שמלחמת עמלק הוצרכה להיות דוקא על ידי אדם ש"בא משבטו של יוסף":

מלחמת עמלק הזיקה רק ל"נחשלים אחריו" - "חסרי כח מחמת חטאם שהי' הענן פולטן" (תצא כה, יח ופרש"י שם), משא"כ כלל ישראל שהיו בתוך הענן - לא הי' ביכולתו של עמלק לנגוע בהם כלל. ואם כן הי' מקום לחשוב שאין צורך לשלוח אנשים אל מחוץ לענן, שהוא מקום סכנה בגשמיית ורוחנית, רק כדי להציל את אלו ש"הי' הענן פולטן".

אך למדנו מיוסף שאין הדבר כן, שהרי שמו של יוסף הוא ע"ש "יוסף ה' לי בן אחר" (ויצא ל, כד), ומבואר (אור התורה (להצ"צ) ויצא רכ, א ואילך, ובכ"מ) שהפירוש הפנימי בזה הוא, שענינו של יוסף הוא לעשות מ"אחר" - "בן". והיינו, שגם יהודי שהנהגתו היא אחרת מהנהגת התורה, יש לעשותו ל"בן" - שכולם יכירו בו שהוא מ"בנים אתם לה' אלוקים".

ולכן צוה משה דוקא ליהושע, "משבטו של יוסף", שיעבוד את עבודת יוסף, ויקח אתו "יראי חטא" אל מחוץ לענן, כדי להציל את ה"אחרים", אלו שה"ענן פולטם", ולהכניסם בחזרה לתוך הענן - שגם הם יכירו בזה ש"יש ה' בקרבנו" (יז, ז), כי "תמיד אני ביניכם ומזמן לכל צרכיכם" (לשון רש"י שם, ח), ואזי יכירו גם עליהם ש"בנים הם".

איסור תחומין בעבודת האדם

אל יצא איש ממקומו ביום השביעי

אלו אלפים אמה של תחום שבת

(סו, כט. רש"י)

יש לבאר תוכן איסור יציאה חוץ לתחום בעבודת האדם לקונו:

ציוותה תורה (מכילתא הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שויעב פ' וישב) "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" (יתרו כ, ט), שבימות החול על האדם לעסוק גם ב"עובדין דחול" ובעניינים שאינם שייכים לתורה ומצוות. אלא שהזהירה תורה "יגיע כפיך כי תאכל" (תהלים קכח, ב), כלומר, שהעסק בענייני חול צ"ל רק בידים ובכח המעשה, ואילו ראשו ורובו של האדם צריכים להיות שקועים תמיד בתורה ובמצוות (ראה לקו"ת שלח מב, ד. חקת סו, ג. ובכ"מ).

במה דברים אמורים שהתירה תורה שה"כפים" וכח המעשה יהיו עסוקים בענייני עוה"ז - ב"ימות החול", היינו בזמן שאינו מוקדש ללימוד התורה ולקיום מצוות; אבל ב"יום השבת", היינו בעתים שהוקדשו ללימוד התורה ולקיום המצוות - לא די בזה שראשו וכח שכלו שקועים בעסק ועיון התורה, אלא גם ה"רגלים" שבו, היינו איבריו וכחותיו החיצוניים, כמו כח המעשה, אסור להם לצאת חוץ לתחום הקדושה.

וכמאמר רז"ל (עירובין נד, א) עה"פ (שמואל ב כג, ה) "ערוכה בכל ושמורה" - "אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך - משתמרת, ואם לאו - אינה משתמרת", היינו שלימוד התורה צ"ל בבחי' "כל עצמותי תאמרנה" (תהלים לה, י), שכל איברי הגוף שקועים לגמרי בעסק התורה.

יתמלא. הוא גם אינו עורך מלחמה עם ההעלם וההסתר של העולם, שהרי נתבאר למעלה שמלחמה כזו נובעת מרצון האדם וטבעו, ואילו הוא, בטל לחלוטין להשי"ת ואין לו רצונות משלו.

וממילא, לא נותר לו אלא להתפלל שהקב"ה יסייע בכל מה שצריך להיעשות בעולם, והוא מקווה שתפילתו תתקבל והעולם יזדכך ויתקדש.

דרך זו הרביעית, היא נעלית ומרוממת, אלא שמכל מקום, גם אותה שלל משה רבנו, באומרו "ואתם תחרישון". אין זו הדרך להסתפק בתפילה להשי"ת שהעולם יזדכך ויתקדש, אלא מוכרחת להיות עבודת האדם ועמלו בזיכוך העולם, וכפי שיתבאר.

הדרך הנכונה – להתקדם עוד צעד ל"הר סיני"

מן היהודי תובעים תדיר שתי תנועות שהן הופכיות זו מזו, ואף על פי כן, נדרש היהודי לעבוד את עבודתו עם שתי תנועות אלו.

מחד, נדרש היהודי לדעת שהעולם כולו מתנהל בידי השי"ת, ו"הכל בידי שמים" (ברכות לג, ב). כל פעולותיו ומעשיו אינם ב"כוחי ועוצם ידי", אלא "הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (עקב ח, יז-יח). ואפילו בנוגע ל"יראת שמים" שעל כך נאמר "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות שם), מכל מקום הרי גם בעבודה זו אי אפשר לו לאדם לעבוד בכח עצמו וצריך הוא תמיד כח וסיוע מלמעלה.

ויחד עם זאת, אומרים ליהודי שהוא מחויב לעבוד בכח עצמו, על ידי הכוחות שניתנו לו מלמעלה. אסור לו להסתפק בתפילה להשי"ת שהעולם יזדכך ויתקדש, אלא הוא מוכרח לעמול בכח עצמו בזיכוך וקידוש העולם. לקיים את המצוות בדברים גשמיים, ולנצל את ענייני העולם הגשמיים לשם שמים ולעבודתו ית' (וראה במקור הדברים הטעם שאפשר לדרוש מן היהודי עבודה זו של חיבור שתי תנועות הפכיות באופן תמידי).

זוהי הדרך הנכונה בעת שהאדם נבוך בעבודתו בעולם הגשמי והמסתיר על אור הקדושה, בין ה"ים" ל"פרעה וחילו":

לא להסתגר מן העולם, לא להתייאש מזיכוכו, לא להילחם עמו, ואף לא להתפלל להשי"ת שיזכך את העולם.

כי אם "דבר אל בני ישראל ויסעו": להתקדם צעד אחר צעד לזיכוך וקידוש העולם, להתקרב אל הר סיני, לקרב את עצמו ואת העולם לאור התורה. ועבודה זו עלי' להיעשות מתוך חיות ושמחה, מתוך ביטחון בהשי"ת, ויחד עם זאת בעבודה בכח עצמו בכוחות אשר העניק לו השי"ת.

ממש בדבריהם, וגם את מה שיש ללמוד בעבודת השי"ת מטענות ארבע הכיתות ודחייתן.

יציאת מצרים – מתגברים על העולם

בכדי לבאר את עומק טענות ארבע הכיתות, על פי פנימיות העניינים, יש להקדים ולעיין במשמעות אותו הזמן שבו עמדו בני ישראל על שפת הים בין יציאת מצרים לקריעת ים סוף.

"מצרים" הם המיצרים שמגבילים את היהודי ומעיקים עליו בעבודת ה', שהם היצר הרע והנפש הבהמית שבאדם. הם מסיתים את האדם לחשוב שמכיוון שהוא נמצא בעולם הגשמי, "עולם הקליפות והסטרא אחרא", שמעשיו "קשים ורעים" ו"הרשעים גוברים בו" (תניא פ"ו), הרי הוא נתון לשעבוד זה, ומכיוון ששכלו ומדותיו משועבדים לענייני טומאה, וגם התענוג שלו נתון לענייני עולם הזה ותענוגותיו, הרי גם במעשה בפועל הוא מוכרח לנהוג כך.

אמנם, האמת היא שיהודי אינו עבד לענייני קליפה, "עבדי הם, ולא עבדים לעבדים" (רש"י שמות כא, ו, מקידושין כב, ב). יהודי מקבל על עצמו עול מלכות שמים, לעבוד אך ורק את הקב"ה ולא את מצרים, וממילא הרי הוא לומד תורה ומקיים את המצוות ככל הוראות התורה.

זוהי יציאת מצרים ברוחניות: יציאה מן המיצרים המגבילים ומעיקים לעבודת השי"ת.

קריעת ים סוף – העולם כבר אינו מסתיר על הבורא ית'

נתבאר למעלה, שבכל דור ודור צריך היהודי לצאת מ"מצרים" של העלם והסתר על השי"ת, על ידי קבלת עול מלכות שמים, להתגבר על הסתר העולם ולעשות ככל אשר מצווה עליו התורה.

אמנם, אין זו עדיין ישועה גמורה, מכיוון שעדיין עבודתו את השי"ת נעשית בקבלת עול בלבד. הוא מכריח את עצמו בעל כרחו ללמוד תורה ולקיים מצוות, במעשה בפועל, אך אין בכך תענוג ורצון. כוחותיו הפנימיים משועבדים עדיין לענייני טומאה, וממילא יש לו עדיין שייכות למצרים (ראה תניא סוף פל"א).

היציאה השלימה ממצרים נפעלת בעת קריעת ים סוף. על מאורע זה נאמר (תהלים סו, ו) "הפך ים ליבשה", והיינו שאותם עניינים שהיו בבחינת "ים" הפכו להיות באופן של "יבשה": העולם הגשמי שתמיד הסתיר על החיות האלוקית שבו, כמו הים שמסתיר על כל מה שבתוכו, הפך להיות "יבשה" שמגלה את אשר עלי', וכמו כן העולם אינו מסתיר עוד על החיות האלוקית אשר בו.

כאשר הים נקרע, והעולם איננו מסתיר על האלוקות, אז עבודת השי"ת נעשית מתוך תענוג ושחרור מוחלט מ"מצרים", אך בין יציאת מצרים לקריעת ים סוף, האדם נמצא במצב שהעולם מסתיר לו על השי"ת, ומאידך הוא מתאמץ ומתגבר ומקבל עליו עול מלכות שמים לעשות ככל רצון הבורא ית"ש, לכל הפחות בנוגע למעשה בפועל.

בתקופה זו, עדיין פרעה וחילו רודפים אחרי האדם ונאבקים עמו שישוב להשתעבד

לענייני הגשמיות, וממילא, הרי מאבק זה מוליד ארבע כיתות שחולקות באופן שבו יש לנהוג כנגד מלחמתו של פרעה, וכפי שיתבאר.

מה יעשה יהודי כאשר "פרעה וחילו" רודפים אחריו?

ארבע הטענות של ארבע הכיתות נטענו על ידי בני ישראל שכבר יצאו ממצרים, וכבר אינם נתונים לשעבוד העולם הגשמי, ומוכן שהן אינן שוללות את עבודת ה'. אלא שמכל מקום דרכי ההנהגה הללו כלפי פרעה וחילו אינן נכונות.

הפסוק מסדר את המענות לטענות ארבע הכיתות מן הפחותה אל המעולה שבהן, ותחילה הוא שולל את הטענה המופרכת ביותר:

"לִיפּוֹל אֶל הַיָּם" – הסתגרות בים התורה ומצוותי

הטענה הקלה ביותר של יהודי, היא "ניפול אל הים", ליפול אל הים המטהר של תורה, תשובה ותפילה, ועל ידי כך להתקשר עם הקב"ה. העולם הגשמי שמסביבו, והיהודי האחר שאינו קרוב עדיין אל התורה ומצוותי אינם מעסיקים אותו. וגם הוא אינו מתעסק בדאגה לכך ש"פרעה" לא יהי' "מושל בכיפה", הוא דואג לעצמו ולקשר שלו עם השי"ת, ותו לא.

את העסק עם יהודי אחר ועם העולם הגשמי, יעשה כבר יהודי אחר, טוען אותו יהודי, ובכלל, הרי זהו עניינו של הקב"ה, ו"בהדי כבשי דרחמנא למה לך" (לשון הגמ' ברכות י, א).

הנהגה מעין זו, היו מכנים בשם "צדיק במעיל פרווה" – "א צדיק אין פעלץ". היינו: שבעולם שורר קור עז, והוא טוען שמכיוון שאין בכוחו לחמם את כל העולם, לכל הפחות יתעטף בעצמו במעיל פרווה מחמם! ואף שבכוחו לחמם יהודי או שניים או פינה מסוימת בעולם, מכל מקום אין זה לפי כבודו וגדלותו, ואם אינו מסוגל לחמם את כל העולם, עוזב הוא את העולם בצינתו ודואג רק לעצמו.

"לשוב למצרים" – עבודת ה' בהכרח ובלא חיות

באופן העבודה של "ליפול אל היום" נוטש האדם לחלוטין את העסק עם העולם הגשמי ועם הזולת. אך אופן נעלה יותר הוא "נשוב למצרים", הוא שב למצרים להתעסק עם זיכרון העולם והזולת, אך כל זאת בעל כרחו, כמי שכפאו שד, ללא חיות וללא שמחה.

יודע הוא שאסור להזניח את זיכרון העולם, נאמר בנביא (ישעי' מה, יח) "לא תהו בראה – לשבת יצרה", ואחד הפירושים בזה הוא שיש לטרוח ולעמול ביישוב העולם באופן הראוי, היינו לזכור ולקדשו באמצעות קיום המצוות וניצולו לשם שמים. אלא שהוא נוהג בעבודה זו באופן של "על כרחך אתה חי" (לשון המשנה אבות פ"ד מכ"ב), מתוך כורח וכפי' עצמית.

אם תבוא אליו הוראה מפורשת להתעסק עם הזולת או להאיר את אור הקדושה בעניין מסוים בעולם, יעשה זאת, בליית ברירה, אך כל זה כעבודת פרך, ללא רגש וללא חיות.

עבודת ה' בצורה זו איננה נכונה. אמנם מבואר בתניא (פמ"א) ש"ראשית העבודה ועיקרה ושורשה" הוא עניין "קבלת עול מלכות שמים", אך ההדגשה היא שזוהי "ראשית העבודה"

דייקא, ואילו המשך העבודה צריך להיות בשמחה ובחיות.

השמחה בעבודת ה' מגיעה על ידי ההתבוננות במה שנפעל על ידי עבודה זו: יהודי שלומד תורה הרי הוא מתחבר ומתאחד עם השי"ת נותן התורה (ראה תניא פ"ד-ה), ועצם ידיעה זו ממלאת את הלומד בחיות ובשמחה, שניכרות גם לזולת. כאשר יהודי יודע שעור הבהמה שעובד לקלף ועלי' נכתבו ארבע הפרשיות, נעשה כלי לאור הקדושה, ועוד זאת, שכאשר הוא מניחן על ראשו וזורעו הרי הוא מקיים את רצון השי"ת, הנה הוא שש ושמח ועושה זאת מתוך חיות ושמחה עצומה!

על יהודי לדעת, שבכל לימוד תורה ובכל מצווה הוא מקטין את ה"מצרים" שבעולם, והוא כובש את העולם כולו. וממילא, עבודתו עם "מצרים" היא בשמחה, בידיעה שאינו משועבד אליהם כלל!

אך הכת שאומרים "נשוב למצרים" אינם מתבוננים בכל אלו. הם מצויים בתחושה תמידית של ייאוש וכניעה למצרים. אמנם עושים הם בעל כרחם את רצון ה', אך בעצם הם בתנועה תמידית של "נשוב למצרים", הם מרגישים שתמיד ישארו במצרים, נתונים לפיתויי העולם והסתוריו על השי"ת, וימשיכו כל חייהם ב"עבודת פרך" של התגברות על העולם, בלא שמחה ובלא חיות.

"לעשות מלחמה כנגדן" – מחליטים בעצמם על אופן העבודה

הכת השלישית היו סבורים שאין להתעלם מן העולם, ואף אין להכנס למצב של ייאוש תמידי, לטענתם יש לצאת למלחמת חרמה נגד העלם והסתר העולם.

הם אינם מוכנים לסבול את ההעלם וההסתר שמצריים מכסה בהם את אור הקדושה, והרי הם נלחמים בכל תוקף בכוחות הטומאה.

החיסרון שבעבודה מעין זו, הוא שלא זה הי' ציווי ה' בעת ההיא. לכל עת וזמן, ובאותה עת ציווי ה' הי' להתקדם לקראת קבלת התורה. וממילא לא זו היא העת למלחמות בענייני הטומאה, אלא יש לנהוג באופן של "ויסעו", להתקדם עוד צעד להר סיני, ולא להתחיל מחדש את המלחמה במצרים.

ובכלל, התקדמות למתן תורה עדיפה היא על מלחמה, שכן חבל לבזבז כוחות על עניינים שכאלו, כאשר ניתן להתקדם בעוד שלב לקבלת התורה בכוחות אלו. ומה גם, שבמלחמה יש תדיר גם הפסדים והיזקים לכל הצדדים.

מלבד זאת, בדרך עבודה כזה קיים חשש גדול וכבד: הלא הוא לא שאל את הקב"ה ואת משה עבדו כיצד לנהוג והאם לצאת למלחמה. ההחלטה לצאת למלחמה התקבלה בשכלו שלו, וגם הוא זה שקובע את כללי' ואת מהלכה. וממילא, יתכן שכל עיקרה של מלחמה זו אינו נובע מצד הקדושה אלא רק מטבע ה"גבורה" שקיים בו, שהוא נוטה בטבעו למלחמות.

"נצווה כנגדן" – במצרים לגמרי לרצון השי"ת

טענת הכת הרביעית היא הנעלית מכולן. הוא אינו בורח מקיום רצון השי"ת כמו הכת הראשונה. הוא אינו מתייאש מזיכרון העולם כי יש לו את הביטחון הגמור שרצון השי"ת